

היחיד — לעיל למעלה עד לרקיע, הכי נמי רשות היחיד שבבור נחתא לתחת ואפילו עד מאה אמה, ומאי קא משמע לן מתניתין? 78

ואלא דקאי הבור ברשות הרבים.

ועדיין תיקשי: דנתכוון המערב לשבות — היכא?

אי למעלה, ברשות הרבים, אמאי [ב"ח] מהני?

והא הוא [שביתתו] במקום אחד [ברשות הרבים], ועירובו במקום אחר [בבור, שהוא רשות היחיד, וכדאמרן].

ואי דנתכוון לשבות למטה — פשיטא דמהני, שהרי "הוא ועירובו במקום אחד"? 79

ומפרשינן: לא צריכא משנתנינו לאשמועינן דהוי עירוב, אלא בבור דקאי בכרמלית, כגון שדות שבבקעה, ונתכוון לשבות למעלה בכרמלית.

איסור הוצאה מדאורייתא אלא שבות בעלמא [כדתנן לקמן דף צו ב], ולא גזרו עליו בין השמשות, וליהוי עירובו עירוב? 76

ומפרשינן: הכא מיירי דלית ליה כוותא ומתנא 77.

שנינו במשנה: נתנו בבור, אפילו עמוק מאה אמה, עירובו עירוב:

ומפרשינן: האי בור — דקאי היכא [היכן הוא עומד]?

אילימא דקאי ברשות היחיד ונתכוין לקנות בו שביתתו, אם כן הוא [שביתתו] ברשות היחיד, ועירובו — שהוא בבור שיש בעומק עשרה וברוחבו ארבעה — נמי ברשות היחיד הוא, ומאי קא משמע לן דמהני?!

ב-לז דהא פשיטא שאף שיש בעומקו מאה אמה תורת רשות היחיד לכל הבור [ולא אשמועינן מידי במה דאמר אפילו עמוק מאה אמה], דהא רשות היחיד עולה עד לרקיע. וכי היכי דפלקא — סתם רשות

ודאי לא אמרו.

ולפירוש זה, "חוץ לארבע אמות" אינו ביחס לעירוב, אלא ביחס למקום השביתה המקורי. וראה במהרש"א שדקדק מלשונם, שהפירוש הראשון אינו מרש"י, והסכים כן כיון שהוא סותר לדעת רש"י לעיל, ובמהר"ם יישב שלא יסתרו דברי רש"י אף לפירוש הראשון, ראה שם.

76. וכתב רש"י: ואתיא כרבי, דסבירא ליה דלא גזרו על שבות. והיינו, דרישא דברייתא על כרחך כרבי אתיא.

77. וכתב הריטב"א: לפירוש רש"י "כוותא"

בכדי נקט לה. שאף בלי חלון יכול להביאו לראש המגדל.

ובתוספות רבינו פרץ הקשה מטעם זה על פירושו של רש"י. וראה בתוספות שכתבו דאין אומרים שיביא עכשיו חבל, "דכולי האי ודאי לא אמרינן: הואיל", ומיהו לא פסיקא להו דבר זה.

78. נתבאר על פי משמעות רש"י, וכדמוכח מהמשך הגמרא. ויש מפרשים: דהרשות הסובבת את הבור, נחתא לעומקה של בור.

79. ונחלקו הראשונים: אם נתכוין לשבות על שפת הבור — תוך ארבע אמות לבור —

לא תלוש ונעוץ — אלא נטוע, דעירובו באילן — לא הוי עירוב.

והטעם: משום דמשתמש באילן אם נוטלו משם, ולפיכך לא הוי עירוב, [וכדלעיל דף לב ב].

מני מתניתין?

על כרחך רבנן היא, דאמרי: כל דבר שהוא משום שבות וכגון להשתמש באילן, גזרו עליו אף בבין השמשות, בזמן קניית העירוב.

והשתא תיקשי: והא אמרת, [בעמוד זה לעיל] דרישא דהך משנה "נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה הרי זה עירוב", רבי היא, דסבר: לא גזרו על שבות בבין השמשות.

ואטו נימא: רישא רבי היא וסיפא רבנן היא?!

אמר ליה רבא לרב אדא בר מתנא: כבר רמי ליה רמי בר חמא להך רומיא דידך לרב חסדא.

ושני ליה רב חסדא לרמי בר חמא: אין הכי נמי, רישא רבי וסיפא רבנן.

רבינא משני ואמר: כולה מתניתין רבי היא. וסיפא, דאמרינן נתנו על קנה מחובר אין עירובו עירוב, הוא משום דאסור ליטול העירוב מן האילן גזירה שמא יקטוב.

ורבי היא, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות — וכגון לאתויי העירוב מהבור שהוא רשות היחיד לכרמלית — לא גזרו עליו בין השמשות.

והיינו חידושא דמתניתין, דחשיב הוא ועירובו במקום אחד.

מתניתין:

נתנו לעירוב תחומין שלו בראש הקנה או בראש הקונדס⁸⁰

בזמן שהוא [הקנה והקונדס לרמב"ם ולרש"י. ולהראב"ד, לא קאי אלא אקנה בלבד, שהקונדס לעולם תלוש הוא] תלוש ונעוץ [אבל נטוע לא, כדמפרש בגמרא] אפילו גבוה מאה אמה, הרי זה עירוב, אם רחב בראשו ארבעה טפחים

דהא קיימא לן כרבי יהודה [לעיל דף לג ב] דעירוב על גבי מקום ארבעה טפחים בעינן, רש"י⁸¹.

גמרא:

רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא אמתניתין, דקתני: בזמן שהוא "תלוש ונעוץ" עירובו עירוב.

תידוק מינה: תלוש ונעוץ, אין.

במשניות וביד החזקה — שהוא מין אילן דק, וכן משמע ברש"י. ולדעת הראב"ד בהשגות הוא קורה בעלמא, וראה שם, אם גרסינן "קונדס" או "קונטס".

81. ומועיל עירוב זה, אפילו אם הוא עומד

ברשות הרבים, והניח עירובו בבור, האם חשיב הוא ועירובו במקום אחד, מטעמא דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות מסביב. או דהכא לא שייך הך סברא. ראה תוספות ור"ן.

80. נחלקו בו הראשונים: דעת הרמב"ם —

ומשמע: **תלוש ונעוין, איין, לא תלוש (ולא, רש"י לא גרסה) ונעוין, לא.** כיון דאסור להשתמש בהן בשבת, [וכדאמרן].

אלמא אף קנים כאילן הם — ולא כירק — והם בכלל גזירת חכמים שלא להשתמש באילן?!

אמר ליה רב נחמן: התם — במשנתנו, דמוכח שאסור להשתמש בקנים — בעוזרדין [קנים שכבר הוקשו] שהם דינם כאילן!

אבל כל זמן שהקנים רכים, ירק הן, ולא גזרו חכמים איסור על השתמשות בירק.

ומפרשינן: **ומנא תימרא דשני לן בין עוזרדין שהן אילן, לשאין עוזרדין שהן ירק?**

ומפרשינן: **דתניא חדא: הקנין והאטרדין וההגין [מין קוצים] מין אילן הן, ואינן כלאים בכרם, שאין כלאי הכרם אלא בתבואה וירק בלבד.**

כלומר: ודאי הוא שיקטום, כיון דהקנה רך הוא, וחייב עלה משום קוצר⁸².

ולא הותר בבין השמשות אלא שימוש באילן שאסרו חז"ל משום גזירה שמא יעלה ויתלוש, ובבין השמשות דספק הוא, לא גזרו.

ההוא פולמוסא [חיל המלך] דאתא לנהרדעא, ונעשה מתוך כך המקום דחוק לתלמידי רב נחמן, והוצרכו לצאת אל מחוץ לעיר.

אמר להו רב נחמן לתלמידיו בערב שבת: פוקו עבירדו כבושי כבשא באומא, [צאו לאגם — להכין מקום לשיבתכם שם בשבת — וכפו קנים זה על זה הרבה, כמין כסאות לישב עליהן. וראה בריטב"א הטעם למה הוצרכו לעשות כן מערב שבת], ולמחר ניזיל ונתיב עלויהו [ולמחר בשבת נלך ונשב עליהם].

איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן, דשרי להשתמש בקנים בשבת, ממשנתנו, דקתני: בזמן שהוא "תלוש ונעוין".

וראה בתוספות ד"ה אי, שכתבו על משנה קודמת, שנוה לגמרא לפרש אפילו בנתכוין לקנות שבייתה חוץ מארבע אמות דומיא דאילן שבמשנה קודמת, דמירי בכי האי גוונא. וכן יש לומר כאן, שהרי משנה קודמת רישא דהך מתניתין היא, כדאיתא בגמרא. וזהו טעמו של רש"י שלא פירש כן.

82. ואף דאין מתכוין, פסיק רישא הוא וכמתכוין דמי, ריטב"א.

ברשות הרבים ונתכוין לקנות שבייתה שם, ואין אנו אומרים שהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד [בראש הקנה], דהך משנה דלא כרבי יוסי ברבי יהודה דלעיל דף לג ב, ואין לקנה תורת רשות היחיד כיון שאין רחבו ארבעה טפחים אלא בראשו [משמעות רש"י, וראה ריטב"א].

ורבינו יהונתן פירש: כיון דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות הרי הוא ועירובו במקום אחד, וכדאיתא לעיל דף לב, [ורש"י גופיה פירש כן לעיל דף לג ב בברייתא ד"נעץ קורה"].

לו נמי אינו עירוב, עד שידע שהוא במקומו. דסבידא ליה לרבי אליעזר דספק עירוב אינו כשר, ריטב"א. וראה היטב ברש"י בגמרא על דברי רבי אליעזר דברייתא].

גמרא:

ותמהינן אתנא קמא: ואמאי הוי עירוב כשנאבד המפתח, והרי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר [ואף דהכא מיירי בשתי רשויות יחיד, מכל מקום "כיון דלא מצי שקיל ליה, הוה ליה כשני מקומות", רש"י]?

רב ושמואל דאמרי תרווייהו: הכא במגדל של לבנים עסקינן, שנוח לסותרו, וכדמפרש הגמרא ואזיל, דמיירי בלבנים שאינם מדובקות בטיט, שאין בסתירתם איסור.

והא דשרינן לסותרם ליטול העירוב אם ירצה, רבי מאיר היא, דאמר: אף פוחת [פורץ פירצה] לכתחילה, ונוטל!

דתנן: בית שמילאהו פירות, אם היה הבית סתום מערב יום טוב ולא היתה גישה אל הפירות שבו מבלי לסתור אותו, ונפחת הבית ביום טוב — נוטל פירות מהמקום שנפחת ביום טוב, ואינו חושש משום מוקצה. דכרבי שמעון אזלא הך סתמא דמתניתין, דלית ליה איסור מוקצה.

אבל אינו פוחת לכתחילה משום דהוי סתירת אוהל.

רבי מאיר אומר: אף פוחת ונוטל לכתחילה. דכיון שאינם מדובקות בטיט — כדמפרש ואזיל — לאו סתירת אוהל היא.

ותניא אידך: הקנים והקידין [בושם ששמו: קידה] והאורבנין מין ירק הן, והן כלאים בכרם!

והא קשיין קנים אקנים אהדדי, דבחד ברייתא איתא דמין אילן הן, ובחד ברייתא איתא דמין ירק הן?!

אלא על כרחך שמע מינה כדאמרן, כאן — דחשיבי אילן — בעזרדין, כאן — דחשיבי ירק — בשאין עוזרדין.

ומסקינן: אכן שמע מינה!

ואגב דמייתנין לברייתא דקתני שהקידין [קידה] מין ירק הוא, תמהינן:

וכי קידה מין ירק הוא?!

והתנן: אין מרכיבין פגם [מין ירק] על גבי קידה לבנה מפני שהוא ירק באילן, ואסור משום כלאי אילנות.

אלמא הקידה מין אילן היא.

אמר משני רב פפא: קידה לחוד, והוא מין ירק! וקידה לבנה לחוד, והוא מין אילן!

מתניתין:

נתנו לעירוב תחומין שלו במגדל ואבד המפתח, ונמצא שאין יכול להביא עירובו למקום שנתכוין לשבות בו, שהוא מחוץ למגדל, ברשות היחיד, אפילו הכי הרי זה עירוב, ובגמרא מפרש טעמא.

רבי אליעזר אומר: אם אינו יודע שהמפתח במקומו, אינו עירוב [ואפילו כשהוא ספק

והוא הדין במשנתנו, משום הכי הוי עירוב, כיון דאין בסתירתם משום איסור סתירת אהל.

וקא סלקא דעתין דמשנתנו במגדל של לבנים מדובקות בטיט עסקינן, ולפיכך תמהינן:

והאמר רב נחמן בר אדא אמר שמואל: והרי רבי מאיר, שהתיר לפחות לכתחילה, מיירי רק בבית הבנוי באורא דליבני [לבנים סדורות זו על גב זו, ואינן מדובקות בטיט].

ואם כן, במשנתנו הוי "הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר", שהרי אסור לסותרם, כיון שמדובקות הן בטיט!?

ומשנינן: **הכא נמי** במשנתנו מיירי באורא דליבני?

ואכתי תמהינן: **והא אמר רבי זירא** אמתניתין דבית שנפחת, ולדעת רבי מאיר:

רק **ביום טוב אמרו** להתיר לפחות לכתחילה, אבל לא בשבת⁸³.

והכא נמי אמאי הוי עירוב בשבת? ⁸⁴

ומשנינן: **הכא נמי** במשנתנו מיירי **ביום טוב**.

ותמהינן אשינויין: **אי הכי**, דמשנתנו מיירי ביום טוב, תיקשי:

היינו דקתני עלה דמשנתנו, בכרייתא: **רבי אליעזר** [גירסת רש"י, וראה גליון ורש"ש] **אומר: אם בעיר** — שבה המגדל — **אבד** המפתח, **עירובו עירוב**, ואף שאין יודע היכן הוא, הואיל שלכשידע היכן הוא, מצי לאתויי למגדל [ובגמרא לקמן יתבאר האיך יביאנו למקומו].

ואם בשדה, שיש שם רשות הרבים [קרבן נתנאל אות ש', ראה שם] **אבד** המפתח — **אין עירובו עירוב**. שהרי אף לכשידע היכן הוא, לא מצי לאתויי מרשות הרבים לרשות היחיד למקום המגדל כדי לפותחו.

והשתא תיקשי: **ואי ביום טוב** מיירי במתניתין ובכרייתא — **מה לי עיר, מה לי שדה?**

ש"אפילו בשדה יכול להביאה כיון שהוא צורך יום טוב" [ריטב"א, וראה מה שהאר"ך הרש"ש כאן]!?

ומשנינן: **חסורי מיחסרא** בלשון הכרייתא ל-הא **והכי קתני** בה:

נתנו לעירוב במגדל, ונעל בפניו, ואבד המפתח, הרי זה עירוב, וכדפרישנא למתניתין באורא דליבני, שאין בו משום סתירה דאורייתא.

במה דברים אמורים, ביום טוב. כשמערב מערב יום טוב עבור יום טוב, לפי שמותר

משני דרבי היא הסובר שלא גזרו על שבות בין השמשות. וראה ברש"י בביצה דף לא ב שכתב טעם אחר לאיסור בשבת. ומרש"י כאן דף לה א ד"ה אבל, משמע כטעם שכתב הריטב"א, וראה גאון יעקב.

83. דמדרבנן דמיא לסתירה, ולפיכך אסרו בשבת דחמיר טפי. וביום טוב התירו מן הטעם שפירש רש"י ז"ל דלא ליתיה לאיתמעטי משמחת יום טוב [ריטב"א],

84. וראה בתוספות וריטב"א שביארו אמאי לא